

ARTIKKELEISTA KIRJAKSI

Kirjoittajaohjeita

Gaudeamus Helsinki University Press
2012

GAUDEAMUS
HELSINKI UNIVERSITY PRESS

MIKÄ ON GAUDEAMUS?

- Valtakunnallinen
- Helsingin yliopiston ylioppilaskunnan omistama kustantamo – perustettu 1969
- Helsingin yliopisto mukana vähemmistöosakkaana
- Pääpaino humanistis-yhteiskuntatieteellisellä kirjallisuudella
Mukana myös: kasvatusta, tekniikkaa, luonnontieteitä, taloutta ja erityisesti ympäristökirjallisuutta
- Erilliset julkaisusarjat Otatieto (tekniikka) ja Palmenia (täydennyskoulutus, ammattikirjallisuus)
- 40–50 uutta kirjaa vuodessa

GAUDEAMUS
HELSINKI UNIVERSITY PRESS

PERIAATTEET

- Suomenkielisen kirjallisuuden perinne on tärkeä: julkaistaan laadukasta tieteellistä kirjallisuutta ja tietokirjallisuutta
- Keskittyy huolelliseen toimitustyöhön yhteistyössä kirjoittajien ja kirjan toimittajien kanssa
- ”Tieteen kansainvälisyyden kulmakivi on se, että kotikieli on kunnossa”

Tiedon puolella >> Gaudeamus

GAUDEAMUKSEN KUSTANNUSPOLITIikka

Onnistunut tieteellinen kirja:

- tarjoaa tieteellistä tietoa
- käytetään laajasti oppikirjana
- hyvä tietolähde valistuneelle maallikolle

YLIOPISTON TEHTÄVÄT

- Tutkimus
- Opetus
- Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

- monografiat
- kokoomateokset
- oppikirjat
- tieteen yleistajuistaminen
- tietokirjat

TIETEEN TUNNUSMERKKEJÄ

- (1) perusteltujen väitteiden esittäminen
- (2) referentiaalisuus, tietoisuus muusta tutkimuksesta
- (3) läpinäkyvyys, itseensä korjaavuus ja edistyvyys sekä kriittisyys

IDEASTA KIRJAKSI

- **Julkaisuehdotus**
Yhteys kustantajaan: julkaisuehdotus > idean arviointi > kustantajan ennakopäätös: otetaanko käsikirjoitus arvioitavaksi
- **Käsikirjoituksen arviointi**
Asiantuntijoiden ja toimituksen sisäinen arvio
- **Kustannuspäätös**
Perusteena arvio sisällöstä & markkinoista
- **Käsikirjoituksen editointi kirjaksi**
Tekstin toimittaminen ja vedoskierrokset (ulkoasu)
Yhteistyö kustannustoimittajan kanssa
- **Markkinointiyhteistyö**
Tekijöiden/kirjoittajien asiantuntemus tärkeä markkinoinnin onnistumisessa
Näytekappaleet niille, jotka päättävät tutkintovaatimuksista, kirjoittavat kolumneja, arvosteluja tai muuten levittävät tietoa kirjasta
Markkinointivinkit (esim. kirjoittajan oma verkosto, tieteelliset ym. seurat)
- **Teoksen painattaminen ja jakelu**
- **Jälkiarviointi**
Toimituksellisten tavoitteiden toteutuminen
Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

ARTIKKELEISTA KIRJAAN – OHJEITA TOIMITTAJALLE JA KIRJOITTAJALLE

Tähän osioon on koottu oleelliset asiat, jotka edistävät onnistuneen kirjan kirjoittamista, toimittamista ja kustantamista. Ihanteena on ollut tietokirja, jossa usein tutkimustieto välittyy yhteiskuntaan ja joka voi olla samalla akateeminen oppikirja ja ammattilaisten välttämätöntä luettavaa.

- (1) Kohderyhmä: kenelle ja miten?
- (2) Onnistunut yhteistyö: kirjoittaja, toimittaja, kustantaja
- (3) Tavoitteena yhtenäinen kirja: rakenne
- (4) Muita tärkeitä asioita
- (5) Vaali kieltä
- (6) Viitekäytäntö ja bibliografia

(1) KOHDERYHMÄ: KENELLE JA MITEN?

Kenelle kirjoitat?

- **Tärkein kysymys:** miksi ja kenelle kirja tehdään?
 - > Vasta sitten voidaan kysyä, miten kirja tehdään
- Opiskelija, asiasta kiinnostunut maallikko, tutkijat myös muilta aloilta?
- Huomio sisältöön, rakenteeseen ja kirjan lukijaan

Miten kirjoitat?

- Yleensä lukija tietää aiheesta vähemmän kuin kirjan kirjoittaja. Yritä kirjoittaa selkeästi. Joskus on hyvä avata perusteita myöten itsestä yksinkertaisiltakin tuntuvia asioita – varsinkin jos kirjasta on tulossa oppikirja. Se, että ilmaisee itsensä vaikeasti, ei kerro oppineisuudesta tai pätevyydestä. Pikemminkin se antaa vaikutelman, että kirjoittaja yrittää kätkeä ajatuksensa ja tietonsa kiemuraisten lauseiden ja vaikeiden sanojen taakse.

(2) ONNISTUNUT YHTEISTYÖ – PARAS LOPPUTULOS: KIRJOITTAJA, TOIMITTAJA, KUSTANTAJA

- Kirjoittajien, toimittajien ja kustannustoimittajan vastuut selvät
- Sovitaan yhteiset pelisäännöt. Mitä ylipäänsä tehdään ja kuka tekee mitäkin
- Kirjoittajien keskinäiset tapaamiset, yhteistyö ja muiden kirjoittajien tekstien lukeminen luovat yhdessä tekemisen tuntua
- **Kustannustoimittajan rooli** ulkopuolisena ”sparraajana”, jonka työhön kuuluu etsiä virheitä sekä kömpelöitä ja hämäriä ilmaisuja
- Kustannustoimittaja on kirjoittajan yhteistyökumppani, ei opponentti
 - tavoitteena hyvä teksti (jonne ei jää tahattomasti kohtia, jotka synnyttävät esim. negatiivisia kirja-arvosteluja).

(3) TAVOITTEENA YHTENÄINEN KIRJA: RAKENNE

- Tavoitteena yhtenäinen kirja, joka koostuu luvuista – ei yksien kansien väliin kasattu kokoelma yksittäisiä kirjoituksia tai tutkimusraportteja
 - > kokonaisuus perusteltu ja harmoninen
 - > lukujen olisi hyvä olla keskenään samansuhtaisia laajuudeltaan, tarkastelukulman syvyydeltään, rakenteeltaan (esim. alaotsikointi)
- Tavoitteena kirja, jonka luettuana tietäisi olennaisen tämän aihealueen perusteista – opiskelijalle välttämätön kirja, tutkijoille ja muillekin käsikirja ym.
- Tavoitteet selväksi kaikille kirjan tekijöille ja kirjoittajille
- Kirjan **artikkelit ovat kirjan lukuja**, eivät keskenään yhteismitattomia tutkimusraportteja
- Luvut kirjoitetaan **kokonaisuuden näkökulmasta**
- ”Kirjoitin minkä kirjoitin” -ajattelu ei toimi etenkin kokoomateoksessa
- Pyritään **monografian kaltaisuuteen**, tyylin yhtenäisyys
- Onko mukana kaikki tarpeellinen, onko mukana jotain tarpeetonta?
- **Tarkastelukulman laajuus, asioiden suuruuden verrannollisuus:**
On harmillista jos osa artikkeleista käsittelee hyvin spesifejä aiheita hyvin syvällisesti ja osa luo pintapuolisia yleiskatsauksia johonkin suuntaan maailmoja syleilevällä asenteella, koska tämä voi luoda outoja käsityksiä asioiden tärkeys- ja mittasuhteista
- **Terminologinen yhtenäisyys:** sekä suomenkieliset että käännettyt keskeiset termit olisi syytä olla kaikissa artikkeleissa samalla tavalla
- **Rakenne:** miten artikkelien perusongelmat muotoillaan, mitä siinä tehdään, miten kysytään, miten edetään, mitä tuloksia saadaan.

Kirjan rakenne on temaattinen kaari

- **Johdanto ja loppusanat** tärkeitä luomaan kokonaisuutta
- **Johdannossa** houkutellessaan lukija mukaan, luodaan tilanne ja esitellään teemat. Kirjan lukuja ei tarvitse esitellä kirjoittajien vaan teemojen kautta. Kirjan kaikkia lukuja koskevat teoreettiset tai käsitteelliset esittelyt johdantoon – muuten kukin luku aloittaisi kirjan joka kerran alusta. Teemojen ja lukujen (artikkelien) perustelu: miksi mukana?
- **Luvut** ovat keskenään koherentteja ja yhteismitallisia esityksiä, jotka vievät asiaa eteenpäin ja ovat dialogissa keskenään
- **Loppuluvussa** kootaan asiat ja pohditaan tulevaa – avataan harkitusti uusia ovia. mutta vältetään toistelemasta jo sanottua
- Havainnollistaminen: mukana voi olla myös: havainnollistavia kuvioita (harkitusti), tietolaatikoita (mahdollistavat pienet sivupolut)
- **Teoksessa tärkeää tekninen yhtenäisyys (viitekäytännöt, bibliografia, artikkelien pituudet jne.), mutta yhteismitallisuutta lisäävät myös seuraavat asiat:**
 - tarkastelukulma
 - lukujen rakenne (mm. väliotsikointi)
 - kysymyksenasettelu
 - lukujen sisältö ”samankokoisia”
 - esitystapa

(4) MUITA TÄRKEITÄ ASIOITA

- **Pidä tekstin eteneminen ja dynaamisuus omissa käsissäsi:** älä anna esim. sitaattien, jargonin tai vierailevien nimien ottaa pääosaa ja hankaloittaa kontaktiasi lukijan kanssa.
- **Koeluettaminen ja ateljeekritiikki:** olisi hyvä, että joku sopivaksi katsottu potentiaalinen lukija (esim. opiskelija tai alasi ulkopuolinen) lukisi käsikirjoituksen. Mitä hän ei ymmärrä, mikä jää epäselväksi?
- **Pedagogisuus:** joka luvusta olisi hyvä pystyä tekemään tenttikysymys, johon opiskelija kykenee vastaamaan ja johon annetut vastaukset on mahdollista arvostella
- **Hyvät ja napakat otsikot ja avaukset tärkeitä**
- **Lukujen pituudet** kuriin jo kirjoitusvaiheessa
- **Käsitteistö:** periaate on se, että teksti selittää itse itsensä. Tekstissä ei saisi olla käsitteitä, joita ei selitetä, avata tai sanota suomeksi.
- Ilmaisun tulisi olla sellaista, **ettei lukijan tarvitsisi käyttää muita lähteitä tekstin tulkitsemiseen.** Tämä tarkoittaa yksinkertaisesti sitä, että teksti selittää itse käsitteensä.
- **Taulukot ja kuviot** tekstin havainnollistajana: mieti, ovatko ne todella tarpeen ja havainnollistavatko ne olennaisesti käsiteltävää asiaa. Mieti, esimerkiksi onko jokin kaavio tukiranka itsellesi, kun kirjoitat tekstiä vai onko siitä hyötyä myös lukijalle.
- **Riittävä kirjallisuuden tuntemus** – ovatko kaikki oleelliset lähteet mukana?

Keskustelevat alaviitteet kuuluvat tieteellisiin aikakauslehtiin ja opin- näytteisiin

- Harkitse alaviitteiden käyttöä – ainakin niiden, jossa täsmennetään ja viitataan aiheesi sivupolkuihin ja detaljeihin.
- Perusohje: Jos viitteeseen ajattelemasi asia on tekstisti kannalta välttämätön, sen voi ja se pitää laittaa leipätekstiin.

Yhteinen kirjallisuusluettelo

- Kirjan luvuissa on yleensä yhteisiä lähteitä, joten kirjan loppuun kannattaisi tehdä yhteinen bibliografia. Se on tyylikäs ja taloudellinen vaihtoehto ja lisää kokoelman yhtenäisyyttä – suosittelemme.

Vältä jargonia ja tarpeettomia vierasperäisiä käsitteitä

- Vierasperäisten sanojen ylenmääräinen käyttö ei kerro sivistyksestä vaan siitä, ettei kirjoittaja ehkä ole vaivautunut ajattelemaan asiaa suomeksi. Usein asian suomenkielinen ilmaus on tarkempi ja vivaihtekkaampi kuin esim. latinalaisperäinen sana, jota käytetään muissa kielissä
- Jonkin verran vierasperäisiä käsitteitä joutuu käyttämään, mutta on paras karsia pois ne, jotka eivät ole välttämättömiä. Yleensä sanoille löytyy suomenkielinen vastine, joka ilmaisee asian täsmällisemmin kuin vierasperäinen ilmaus.
- Jos vierasperäiselle käsitteelle ei ole olemassa käyttökelpoista suomenkielistä vastinetta, ne voi avata niiden esiintyessä ensimmäistä kertaa (esimerkiksi selittää sivulauseessa tai suluissa). Usein vaikean käsitteen avaamiseen riittää muutama määrittävä sana, jos ei ole mahdollista ryhtyä koko sanaa selittämään tai suomentamaan. Kirjoittajasta se saattaa joskus olla hieman tårta-på-tårta, mutta auttaa ehkä lukijaa ja on varsin pedagogista.

Suorat lainaukset

- Vältä suoria lainauksia. Ne ovat hyviä tekstin mausteita mutta paljon käytettynä yleensä turhia. Asiat saa usein paremmin sanottua omin sanoin. Ylenpalttinen sitaattien viljely voi antaa vaikutelman, että kirjoittaja on laiska tai hän ei uskalla ajatella itse.

Vierailevat nimet (namedropping)

- Hyvässä tekstissä **itse asia on etusijalla**, ei sekalainen joukko tutkijoita, jotka ovat jotain kyseisestä aiheesta maininneet.
- Tekstistä tulee helposti levoton ja raskassoutuinen, jos siellä vilisee liikaa tutkijoiden nimiä, ja itse substanssi saattaa jäädä taka-alalle ja lukijan esiin kaivettavaksi.
- Kannattaa miettiä keitä tuo esille. Esim. Weberin tai Marxin painoarvo on erilainen kuin tuntemattoman tutkijan, joka on toissa vuonna julkaissut kirjan jostain aiheesta läheltä liippaavasta. Ei siis tarvitse sanoa että ”Giddens on todennut ... / Giddensin mukaan... vaan asian voi sanoa ilman Giddensia, normaali kirjallisuusviite riittää.
- Kun tekstissä tulee vastaan uusi henkilö, ensimmäisellä kerralla on hyvä mainita myös etunimi ja esitellä hänet jotenkin – parasta tapa on antaa hänelle omaa tekstiä eteenpäin vievä esittely: esim. politiikan vaikuttavuutta tutkinut Per Mickwitz
- Joissain tapauksissa kannattaa antaa myös elinvuodet tai synnyinvuodet, jos henkilö on tekstissä keskeinen; tämä tosin lähinnä vain silloin kun kyseessä on edesmennyt henkilö tai klassikko. Se on ”kohteliasta” ja auttaa lukijaa kontekstoimaan asiaa.
- Ei näin: ”Mason pitää tätä suuresti liioiteltuna”. *Vaan näin:* ”Amerikkalainen filosofi / maasai-heimoa tutkinut / viime vuosien keskusteluun paljon vaikuttanut Gerard Mason pitää tätä suuresti liioiteltuna....”

ESIMERKKI: JOHDANTO / ESIPUHE

- **Nykykäsitys**
= saada lukija nyökyttelemään
- **Aiempi tutkimus ja uuden kirjan uudet ulottuvuudet**
= motivoi lukijaa perehtymään kirjaan
- **Lähestymistapa selvästi ja tiiviisti**
= miten tekstiä kannattaa lukea
- **Käsittelytapa ja kenties lukijaa eksyttävät sudenkuopat**
= miten tekstiä ei kannata lukea
- **Maininta henkilöluettelosta ja hakemistosta**
= mistä löytyy helpotuksia hätään
- **Teoksen punainen lanka ja maistiaiset lopputuloksista**
= draaman kaari, skandaalin käry & tirkistelynhulun herättäminen
ei siis saa myöskään paljastaa liikaa vaan juuri sen verran, että mielenkiinto herää...

SUJUVA KIRJAPROJEKTI (TAPAUS I)

- **Yhteisenä tavoitteena** toimiva kokonaisteos, joka on *tehty tieteelliseen systeemiin* ja jota on *mukava lukea* (Antti Hyryä mukaillen)
- **Työnjako on harkittu** ja vastuut ja roolitukset on selvästi jaettu artikkelien kirjoittajien, kirjan toimittajien ja kustannustoimittajan kesken
- **Kirjan mahdollisia lukijoita ei unohdeta** missään vaiheessa
- **Kirjan kokonaisrakenne ohjaa** jokaisen artikkelin paikan kokonaisuudessa
- **Käsikirjoitukseen on pyydetty kommentteja muilta asiantuntijoilta**, ja kustannustoimittaja pääsee keskittymään lähinnä itse tekstin sujuvoittamiseen ja pieniin yhdenmukaistamisasioihin

Hyvä kirjoittajayhteisö

- Kiinteä: kaikki ovat tavanneet toisensa ja päätoimittajalla on henkilökohtainen yhteys kaikkiin kirjoittajiin
- Päätoimittajalla suurin vastuu sekä selkeä rooli
- Tehtävänanto on selkeä ja siitä vallitsee yhteisymmärrys
- Kommunikointitavat on mietitty ja sovittu etukäteen (yhteiset sähköposti- ja yhteystietolistat)
- Yhteiset tavoiteaikataulut pitävät

Tekijät ovat motivoituneita kirjoittamaan nimenomaan opiskelijoille tai suurelle yleisölle

Yhteisöllä (ml. kustantamo) on kirkas idea toimivasta teoksesta, jolla on selkeä rakenne

Kirjan loppukäyttäjät

- Teos vastaa selkeästi johonkin tarpeeseen tai funktioon (esim. pätevän suomenkielisen oppikirjan tai metodioppaan puuttuminen tai uuden, tärkeän aiheen esille tuominen)
- Teoksella on tietty varma lukijakuntansa, mutta se kiinnostaa potentiaalisesti myös suurta yleisöä ja satunnaisia lukijoita
- Teos on pedagogisesti käyttökelpoinen (jokaisesta artikkelista voisi tehdä tenttikysymyksen)
- Käsikirjoitusta kannattaa luettaa myös opiskelijoilla: mitä asioita on vaikea ymmärtää

1	_____
2	_____
3	_____
4	_____
5	_____

Kirjan kokonaisrakenne

- Johdantoluvussa teoksen idea, tarkoitus ja toteutustapa puretaan auki
- Jokainen artikkeli on kuin monografian yksi luku (artikkelit ovat keskenään melko samansuuruisia ja käsittelevät yhtä laajoja kokonaisuuksia)
- Artikkelien järjestys on harkittu (ajallinen tai temaattinen peruste)
- Kaikki artikkelit noudattavat yhtenäistä muotoa (mm. otsikkotasot, viittaukset, etenemistapa kysymyksenasettelusta johtopäätöksiin)
- Loppuluvussa käsitellyt teemat nivotaan yhteen ja pohditaan jatkonäkymiä

Kirjoittajien tekstit palvelevat teoksen ideaa, ja niitä luetaan ja arvioidaan ristiin ennen käsikirjoituksen lähettämistä kustantamoon

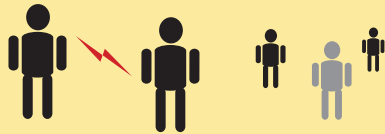
Kirjan teksti ja sisältö

- Kustannustoimittaja tekee perustyönsä ja ohjeistaa muotoasioissa; kommunikaatio ensisijaisesti päätoimittajan kanssa
- Kielen hiominen
- Tyylin yhdenmukaistaminen
- Lause- ja kappalejakojen rytmittäminen
- Vaikeiden käsitteiden avaaminen
- Faktojen tarkentaminen

HANKALA KOKOELMA: SUDENKUOPPIA (TAPAUS 2)

- **Kokonaistavoite on epäselvä** tai kullekin kirjoittajalle omanlaisensa (teos palvelee esim. henkilökohtaisia tai tiedepoliittisia päämääriä)
- **Kirjoittajayhteisö on hajanainen** tai kirjoittajien persoonat hallitsevat työntekoa
- Kirjan koko **sisältöä ei ole riittävästi kommentoitu**, luettu ristiin tai koeteltu esim. opetuksessa
- Kirjan **kokonaisrakenne on sekava** tai se koostuu vain löyhästi yhteen niputetuista ja keskenään erilaisista artikkeleista
- Kustantamossa joudutaan tekemään **paljon työtä, jotta kirjasta tulisi lukijaystävällisempi**

Kehno kirjoittajayhteisö

- Hajanainen: henkilöt vieraita toisilleen eivätkä tunne toistensa työskentelytapoja
- Työnjako puuttuu tai vastuunkantajia ei löydy (päätoimittajilla velvollisuus ja oikeus puuttua *kaikkien* kirjoittajien teksteihin)
- Riitaisa: vallankäyttö politisoitu, persoonien konfliktit hallitsevat itse ajatustyötä ja kirjoittamista
- Kommunikaatio on vaillinaista, ja kaikki tieto ei kulje kaikille tekijöille
- Kannustamaton: kokemattomimmat kirjoittajat eivät saa tukea ja opastusta (tarvittaessa kokonaisuus voi ratkaista, pääsevätkö kaikki artikkelit mukaan)
- Epäsäännöllinen: aikataulut on epäselvä tai kuriton tai tekstit on tehty liiassa kiireessä

Yhteisö kiistelee vielä yksityiskohdista tai toimintatavoista (esim. viittaustekniikka), mutta käsikirjoitus toimitetaan jo kustantamoon, jossa puolestaan esitetään paljon korjaustoiveita

Artikkelien sisällöllinen tai laadullinen erilaisuus pakottaa kyseenalaistamaan koko kirjan rakenteen

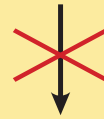
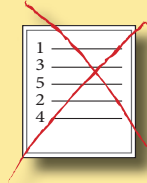
Kirjan teksti ja sisältö

- Kustannustoimittajan työsarja paisuu, jos käsikirjoitusta ei ole oikoluettu tai esiluetettu muilla asiantuntijoilla (tieto saattaa olla puutteellista, vanhentunutta tai epäolennaista)
- Vaikeuksia aiheuttaa, jos kukin kirjoittaja on tehnyt omanlaistaan artikkelia ja esim. tieteellisyyden tasot vaihtelevat monimutkaisesta perustutkimuksesta esseemäisiin jutusteluihin (yleisesti runsas viitteiden käyttö ja eri tutkijoiden mainitseminen joka yhteydessä tekevät tekstistä raskasta)
- Käsitteistö voi olla niin vaikeaa ja sisäpäinlämpivää, ettei artikkelista saada ymmärrettävää (lukijoille tai edes muille tutkijoille)

Kirjan kokonaisrakenne

- Artikkelien yhtenäistämiprosessissa voi selvitä, ettei rakennetta pysytty enää jälkikäteen parantamaan
- Ristiviittauksilla voidaan parantaa asiaa mutta myös tahattomasti alleviivata kokoelman keinotekoisuutta

Lukijoita ei jakseta pohtia, tärkeintä on vain saada kirja pois alta

Kirjan loppukäyttäjät

- Unohdettuja tai toissijaisia (teos ei ajankohtainen tai esim. kurssikirjaksi sopiva)
- Projekti tärkeämpää itse kirjoittajille kuin lukijoille: teos ei kiinnostaa kuin rajattua (tietyn alan) yleisöä
- Teos vaatii avautuakseen huomattavasti ennakkotietämystä

(5) VAALI KIELTÄ

- Vaali hyvää suomen kieltä: välttä turhia oppisanoja, kiilarakenteita, substantiivi-ilmaisuja ja tilastokieltä.
- Hallintokieli kuuluu raportteihin ja tieteellinen jargon tieteellisiin journaaleihin

Tyypillisiä kapulakielisyyttä tuottavia rakenteita

- **Substantiivitauti**

Tyypillisiä vältettäviä ilmauksia ja suositeltavia vaihtoehtoja:

antaa vastaus	> vastata
asettaa rajoituksia	> rajoittaa
esittää kysymys	> kysyä
asettaa kyseenalaiseksi	> kyseenalaistaa
olla tietoinen jstkn	> tietää
saattaa julkisuuteen	> julkistaa
tapahtua muutoksia	> muuttua
tehdä arvio	> arvioida
tehdä ehdotus	> ehdottaa
tehdä tilaus	> tilata
tehdä päätös	> päättää
suorittaa rajaus	> rajata

Taholta, toimesta.

Esim. Komission taholta esitettiin tutkintapyyntö
> komissio esitti tutkintapyyntön.

- **Kiilalauseet.**

Vältä monimutkaisia kiilalauseita (yl. relatiivilauseita).

Tilastokieli (puhutaan käyrän suunnasta tai numeroista eikä asian muutoksesta)

aleta, kasvaa, nousta, laskea

Usein parempi on sanoa vähetä, pienetä, lisääntyä; esim. suomalaisten alkoholin kulutus laski viime vuonna > suomalaisten alkoholin kulutus väheni viime vuonna (tai vielä paremmin: ”Suomalaiset joivat viime vuonna vähemmän alkoholia kuin ennen”)

tasoa, aste, alue, sektori

On pyritty alentamaan melutasoa > on pyritty vähentämään melua; liikunnanopetuksen alueella > liikunnanopetuksessa;

kohdalla

työttömyysaste on sama kuin viime vuonna > työttömiä on yhtä paljon kuin viime vuonna
kottaraisten kohdalla on tapahtunut määrän laskua > kottaraiset ovat vähentyneet

osalta

hedelmien osalta on appelsiinien kulutus lisääntynyt > hedelmistä appelsiineja syödään enemmän kuin ennen

määrä

Miesten tekemiä itsemurhia on noin nelinkertainen määrä naisten tekemiin verrattuna. > miehet tekevät itsemurhia noin neljä kertaa niin paljon kuin naiset.

(6) VIITEKÄYTÄNTÖ JA BIBLIOGRAFIA

Viitteet

- **Ellei toisin sovita, kirjallisuusviitteet laitetaan tekstin sisään sulkuviitteinä:**
 - Silmien muodostamilla optisilla kuvilla, toisin kuin ehkä hajulla, maulla tai kosketuksella, ei ole mitään varmasti sisäsyntyistä biologista merkitystä (Gregory 1990, 310).
- Jos kirjallisuusviite viittaa ainoastaan edeltävään virkkeeseen, piste ja sulut järjestyvät kuten yllä olevassa esimerkissä.
 - Mikäli se viittaa useampaan virkkeeseen, viite merkitään näin:
 - Merkitsevät oppositiot, esimerkiksi värien, valon, perspektiivin tai hahmojen luomat kontrastit, luodaan tapauskohtaisesti, ikään kuin kuvassa itsessään. Kuvallisen komposition alkeisosien merkitys on siten riippuvainen esityksintressistä, tyylikoodista ja -rekisteristä. (Paananen 1990, 76–77.)
 - Viitteen jälkeinen piste tulee siis sellaisessa tapauksessa sulkujen sisään.
- Jos viittauksia on useampia, viittaukset erotetaan puolipisteellä (Virtanen 1999, 12–96; Heiskala 1994, 214–364; Nieminen 1996, 16, 34).
- Joissakin kirjoissa on mielekästä laittaa **viitteet kirjan loppuun**, jolloin viitenumero merkitään tekstiin ylaindeksillä. Tällöin käytetään tekstinkäsittelyohjelman viitejärjestelmää.

**Neuvottele ennen kirjaprojektia kustantajan kanssa
viitekäytännöistä ja muista teknisistä asioista**

Bibliografia

- Teosten, julkaisusarjojen ja tieteellisten journalien nimet kursivoidaan.
- Katso muut tekniset merkinnät alla olevista ohjeista

(1) Jos teos on suomennos, tulee mainita suomentajan nimi sekä alkuteoksen ilmestymisvuosi (jottei tule vaikutelmaa, että esim. joku Friedrich Nietzsche -niminen henkilö olisi vuonna 1980 julkaissut Otavalla teoksen nimeltä Iloinen tiede).

(2) Jos teos, johon viitataan, ei ole ensimmäinen painos, tulee mainita myös sen alkuperäinen ilmestymisvuosi (tekstin sisäisissä sulkuviitteissä viitataan selkeyden aina siihen nimenomaiseen kirjaan joka on käsillä, eli Nietzschen tapauksessa "Nietzsche 1980", ja sillä vuosiluvulla se myös löytyy bibliografiasta).

(3) Kun viitataan kirjassa tai lehdessä julkaistuun artikkeliin, tulee mainita artikkelin sivunumerot.

(4) Kustantajan ohessa mainitaan kustantajan kotipaikka eikä painopaikka. Eli "Helsinki: Gaudeamus" eikä "Tampere: Gaudeamus" (vrt. "London: Routledge"). Kunkin kirjan kirjapainon eli painopaikan valinta on kustantajalle satunnainen asia, jolla ei ole mitään informaatioarvoa lukijalle.

(5) Kirjojen ja lehtien nimet kursivoidaan.

(6) Mieluiten käytetään ilmauksia ”toim.” (eikä toim./ed./eds./éd./hrsgb.), ”Teoksessa” ja ”käänt.” (eikä ”in” tai ”Transl. by”) riippumatta siitä, minkäkielinen teos on kyseessä. Se on selkeää ja käytännöllistä ja perusteltuakin, koska tämä kirjahan on kuitenkin suomenkielinen ja kirjallisuusluettelon otsikko on ”Kirjallisuus” eikä esim. ”Bibliography”.

(7) Vaikka käyttäisitkin itse alkuteosta, joka kuitenkin on olemassa myös suomeksi, on syytä mainita myös olemassa oleva suomennos. Se on kohteliasta, osoittaa arvostusta suomentajien työtä kohtaan ja myös palvelee lukijaa. Ohessa esimerkkejä.

Alkuperäisteos; useampi teos samalta kirjoittajalta:

Ahola, Suvi (1999). *Iljan äidiksi*. Helsinki:WSOY.

— (2000). *Kamala ihana äiti*. Helsinki:WSOY.

Monta kirjoittajaa:

Aittola, Tapio & Kimmo Jokinen & Kaarlo Laine & Esa Sironen (1991). Jälkisanat. Teoksessa Thomas Ziehe: Uusi nuoriso. *Epätavanomaisen oppimisen puolustus*. Tampere:Vastapaino, 247–265.

Esitelmä tms.:

Ala-Nikkola, Merja (1992). The Development of Reproductive Choice in Finland. Paper prepared for the international conference Women and the Welfare State in Europe. London 1.–6. June 1992.

Artikkeli toimitetussa kirjassa:

Anttonen, Anneli (1994). Hyvinvointivaltion naisystävälliset kasvot. Teoksessa Anneli Anttonen, Lea Henriksson & Ritva Nätkin (toim.): *Naisten hyvinvointivaltio*. Tampere: Vastapaino, 203–226.

Teos joka on ilmestynyt alun perin aikaisemmin:

Arajärvi, Terttu & Esko Varilo (toim.) (1992). *Lastenpsykiatria tänään*. Espoo: Weilin+Göös (ilm. alun perin 1983).

Käännetty teos:

Beck, Ulrich & Elisabeth Beck-Gernsheim (1995). *The Normal Chaos of Love*. Käänt. Mark Ritter ja Jane Wiebel. Cambridge: Polity Press (saks. alkuteos [Nimi] 1990).

Faludi, Susan (1994). *Takaisku. Julistamaton sota naisia vastaan*. Suom. Marjo Kylmänen & Tuuli-Maria Mattila. Helsinki: Kääntöpiiri (engl. alkuteos [Nimi] 1992).

Artikkeli lehdessä

Bliwise, Nancy Gourash (1999). Securing Attachment Theory's Potential. *Feminism & Psychology* 9:1, 43–52.

Muusta kielestä muulle kielelle käännetty teos joka kuitenkin on myös suomennettu:

Foucault, Michel (1981). *History of Sexuality. Volume 1: An Introduction*. Käänt. Robert Hurley. New York: Vintage Books (ransk. alkuteos 1976; suomeksi *Tiedontah- to*, teoksessa *Seksuaalisuuden historia*, suom. Kaisa Sivenius, Gaudeamus 1998).